

به نام خدای خالق نون و القلم

شرح درس تفصیلی اندیشه اجتماعی اسلام

کارشناسی ارشد - رشته جامعه‌شناسی

دانشگاه علامه طباطبایی - دانشکده علوم اجتماعی - گروه جامعه‌شناسی

مهر ماه ۱۴۰۳

معرفی درس

درس اندیشه‌های اجتماعی اسلام در زمره دروس مشترک در دوره کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی و به ارزش ۲ واحد نظری است.

هدف درس

۱. شناخت دانشجویان نسبت به علم اجتماعی اسلامی بر اساس بنیان‌های هستی‌شناختی اسلام، انسان‌شناختی اسلام، روش‌شناختی و معرفت‌شناختی اسلام
۲. شناخت دانشجویان نسبت به نقش، جایگاه و تاثیر منابع معرفتی اسلام در اندیشه‌های اجتماعی (وحی، سنت، عقل، تجربه و شهود)
۳. شناخت دانشجویان نسبت به کاربرد اندیشه‌های اجتماعی اسلام در مباحث و مسایل مهم جامعه (در چهار بخش: فرهنگ، سیاست، اقتصاد و اجتماع)
۴. شناخت دانشجویان نسبت به نقاط قوت و ضعف اندیشه‌های اجتماعی در اسلام در دوره معاصر (آسیب‌شناسی و نقد و نظر)

سرفصل درس و زمان‌بندی

جلسه اول: کلیات شامل:

- ✓ بیان سیمای کلی و منظومه‌ای از درس، اهمیت درس، بیان انتظارات و وظایف آموزشی و پژوهشی دانشجویان، روش تدریس و بیان شیوه‌های ارزیابی و آزمون

✓ بیان ملاحظات کلی در باب اندیشه اجتماعی اسلام (نگاه منظومه ای ، نگاه اقتضایی ، نگاه بینا جهانی)

جلسه دوم :

✓ نقش ، اهمیت ، جایگاه و تاثیر اندیشه و تفکر در دو سطح خرد (انسان سازی و کنش های فردی) و کلان

(جامعه سازی ، کنش های اجتماعی و تمدن سازی)

✓ بیان اهداف اساسی متفکران اجتماعی (اسلامی و غیر اسلامی) از اندیشه اجتماعی

جلسه سوم :

✓ نقش ، جایگاه و تاثیر منابع معرفتی اسلام در اندیشه های اجتماعی : وحی ، سنت ، عقل ، تجربه و شهود

جلسه چهارم :

✓ بیان سیر تحولات اندیشه اجتماعی در اسلام و غرب شامل مراحل دهگانه تاریخ اندیشه اجتماعی و نیز

مراحل هفتگانه تاریخ اندیشه اجتماعی نزد مسلمین

جلسه پنجم :

✓ بیان مفاهیم و پارادایم های اصلی متفکران اجتماعی (اسلامی و غیر اسلامی) در اندیشه های اجتماعی

شامل : فرد ، جامعه ، قوانین اجتماعی ، واقعیت های اجتماعی ، پدیده های اجتماعی ، سنت های

اجتماعی و ..

✓ بیان وجوه مشترک و ممیزه میان متفکران اجتماعی و غیر اسلامی

جلسه ششم :

✓ بیان نقش ، جایگاه و تاثیر هستی شناسی اسلامی در اندیشه های اجتماعی

جلسه هفتم :

✓ بیان نقش ، جایگاه و تاثیر انسان شناسی اسلامی در تولید اندیشه های اجتماعی

جلسه هشتم :

✓ بیان نقش جایگاه و تاثیر معرفت شناسی اسلامی در اندیشه های اجتماعی

جلسه نهم :

✓ بیان ارزش و اهمیت علم در اسلام و نسبت آن با دین از منظر قرآن و سنت و نظر متفکران اسلامی

جلسه دهم :

✓ بیان انواع رویکردهای متفکران اسلامی نسبت به گستره شریعت

جلسه یازدهم :

✓ بیان سنت های اجتماعی حاکم بر جامعه و تاریخ از منظر قرآن و سنت

جلسه دوازدهم :

✓ بیان مهم ترین شاخص های اندیشه اجتماعی فارابی

جلسه سیزدهم :

✓ بیان مهم ترین شاخص های اندیشه اجتماعی ابن خلدون

جلسه چهاردهم :

✓ بیان مهم ترین شاخص های اندیشه اجتماعی علامه طباطبایی با تاکید بر نظریه اعتباریات اجتماعی ایشان

جلسه پانزدهم :

آسیب شناسی اندیشه های اجتماعی در میان متفکران اسلامی معاصر - نقد و بررسی (فرایندها ، محتوا و کاربردها)

شرح تفصیلی وظایف دانشجو برای این درس:

حضور در کلاس (مجازی یا حضوری) و مشارکت فعالانه در مباحث کلاسی و انجام فعالیت های آموزشی و پژوهشی همراه با بیان نظرات برای تحقق اهداف درس و ارتقای سطح کیفی کلاس و درس

بودجه بندی نمره :

- ✓ حضور فیزیکی و مشارکت فعال دانشجو در مباحث کلاسی (ارزشیابی ضمنی ترم) ۲ نمره
- ✓ تعیین یک موضوع مطالعاتی مرتبط با درس و ارائه گزارش مرحله ای آن در کلاس (در حد ۱۵ دقیقه)
- در طول ترم ۳ نمره
- ✓ ارائه گزارش مکتوب موضوع مطالعاتی انتخابی مختصر و مفید حداکثر در ۵ صفحه تا زمان آزمون نهایی
- ✓ آزمون پایان ترم ۱۵ نمره

الف - منابع اصلی

- آزاد ارمکی ، تقی (۱۳۸۶). تاریخ تفکر اجتماعی در اسلام از آغاز تا دوره معاصر، نشر علم، فصل اول صص ۹-۲۷ ، و فصل هشتم ۱۹۷-۲۲۶ و فصل سیزدهم ، صص ۲۹۷-۳۴۲ .
- مطهری ، مرتضی (۱۳۷۸). جامعه و تاریخ در قرآن ، انتشارات صدرا ، چاپ پنجم ، صص ۱- ۷۶ (بخش اول که در باره جامعه است).
- خسروپناه ، عبدالحسین و میرزایی رضا « چستی انسان شناسی » انسان پژوهی دینی ، سال هفتم ، شماره ۲۴ ، پاییز و زمستان ۸۹ صص ۳۵-۵۶ .
- خسروپناه ، عبدالحسین (۱۳۸۱) . « رویکردهای گستره شریعت » ، رواق اندیشه ۱۳۸۱ شماره ۸ .
- قاسم پور ، حسن (۱۳۹۲) . اعتباریات اجتماعی و نتایج معرفتی آن؛ بازخوانی دیدگاه علامه طباطبائی ، حکمت و فلسفه ، شماره چهارم ، ۱۳۹۲ ، صص ۷۰-۴۷ .

منابع کمکی و مطالعاتی (مورد استفاده در عناوین مطالعاتی دانشجویان)

- برزگر ، ابراهیم (۱۳۸۹). « گزاره های دینی و بومی سازی مبنایی در علوم انسانی و سیاسی » فصلنامه پژوهش سیاست ف ش ۲۹ ، پاییز ۱۳۸۹ .
- حسین زاده یزدی ، مهدی (۱۳۹۲). «مقایسه مبنایی انسان شناختی علوم اجتماعی از دیدگاه مطهری و کانت » ، فصلنامه نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان ، دوره سوم ، ش ۲ ، پاییز و زمستان ۱۳۹۲ ، صص ۲۷۳-۲۹۹ .

خسروپناه ، عبدالحسین (۱۳۹۴). «هدف گذاری ریالیستی تحقیقات اجتماعی با ملاحظه ارزش های اسلامی و زمینه های اجتماعی» ، راهبرد فرهنگ ، ش ۳۲ ، ۱۳۹۴.

خیری ، حسن (۱۳۹۶). «ا صالت فرد و جامعه و آثار اجتماعی آن بر مبنای حکمت صدرایی» فصلنامه نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان ، سال هشتم ، ش ۱ ، بهار و تابستان ۱۳۹۶ ، صص ۷۹-۱۰۱ .

جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۷۸)، جامعه در قرآن، قم، اسراء

طباطبایی، محمدحسین، (۱۳۸۷)، روابط اجتماعی در اسلام، قم، بوستان کتاب

زمان مراجعه به مدرس:

طبق اعلام برنامه هفتگی ترم

مکان مراجعه:

اتاق واقع در طبقه اول بر اساس برنامه هفتگی

تهیه و تنظیم

دکتر ابوالقاسم فاتحی دهاقانی

آبان ۱۴۰۳